

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Одлуком Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду бр. 1299, донетој на седници одржаној 23.11.2023. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену докторске дисертације кандидаткиње Наталије Минић, под насловом:

**УЛОГА РЕГИОНАЛНЕ ТУРИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ФОРМИРАЊУ
ИНТЕГРАЛНОГ ТУРИСТИЧКОГ ПРОИЗВОДА ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ**

Након прегледа достављене докторске дисертације, Комисија у саставу др Дејан Шабић, редовни професор Универзитета у Београду – Географског факултета, др Сања Павловић, редовни професор Универзитета у Београду – Географског факултета и др Угљеша Станков, редовни професор Департмана за географију, туризам и хотелијерство Универзитета у Новом Саду – Природно-математичког факултета, подноси следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Мср Наталија Минић је докторске студије на смеру Геонауке на Универзитету у Београду – Географском факултету уписала школске 2012/2013. године. Положила је све испите предвиђене наставним планом и програмом: 1. Инструменти планирања регионалног развоја – (оцена: 10–десет), 2. Научне методологије у друштвеној географији (оцена: 9–девет), 3. Теоријске основе истраживања туризма (оцена: 9–девет), 4. Принципи и методе туризмолошких истраживања (оцена 10–десет), 5. Методологија геопросторних истраживања животне средине и ГИС (оцена 10–десет), 6. Проблеми и тенденције савременог развоја туризма (оцена 10–десет), остваривши просечну оцену 9,67.

Одлуком Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду од 27.12. 2018. године, именовани су чланови Комисије за оцену прихватљивости теме и подобности кандидата Наталије Минић за израду докторске дисертације.

Наставно-научно веће Географског факултета на седници 21. марта 2019. године донело је Одлуку (бр. 115/2) о усвајању Извештаја Комисије о оцени прихватљивости теме и

подобности кандидата Наталије Минић за израду докторске дисертације под називом „Улога Регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије”. За ментора при изради докторске дисертације именован је др Дејан Шабић, редовни професор Географског факултета у Београду. Веће научних области грађевинско-урбанистичких је размотрило тему: „Улога Регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије” и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

1.2. Биографски подаци о кандидату

Мер Наталија Минић је рођена 8. септембра 1982. године у Крагујевцу. Првих седам година школовања је завршила у основној школи „Светозар Марковић” у Крагујевцу, а 1996. године се сели у Београд са породицом и завршава основну школу „Бора Станковић” и XII београдску гимназију „Димитрије Туцовић” 2001. године. Високу туристичку школу је уписала 2006. године, као редовни студент, а завршила 2009. године са дипломским радом: „Развој железничког саобраћаја у Србији” под менторством др Небојше Коларића. Након тога, школовање наставља 2009. године на Природно-математичком факултету у Новом Саду, на Департману за географију, туризам и хотелијерство, на смеру Туризам. Године 2011. завршава студије са дипломским радом „Карактеристике развоја „мрачног” туризма у Европи” и добија звање дипломирани менаџер у туризму. Ментор при изради дипломског рада на ПМФ-у био је др Угљеша Станков. Године 2011. уписује мастер студије на Географском факултету у Београду, на смеру Туризмологија. Мастер рад „Туристички потенцијали НП Ђердап” је одбрањен под менторством професора емеритуса др Стевана Станковића. Докторске студије је уписала 2012. године. На докторским студијама остварује просек оцена 9,67. У току докторских студија обавила је стручну праксу у Туристичкој организацији Београда 2016. године и у Секретаријату за привреду – Сектор за туризам у својству саветника за послове туризма 2019 године.

У научно-истраживачком раду, Наталија Минић је највише пажње усмерила на развој селективних облика туризма, савремене тенденције у туризму и хотелијерству, модерни маркетинг и менаџмент у туристичким предузећима и дестинацијама, као и на зелену економију и одрживи развој. У својим научно-истраживачким радовима се труди да укаже на нове потенцијале развоја кроз селективне облике туризма. Током 2023. била је рецензент за часопис “Hotel and Tourism Management” који издаје Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи. Члан је Српског географског друштва.

1.3. Библиографија

Рад у водећем часопису међународног значаја (M23)

Minic, N. (2022). Development of birdwatching tourism - a case study in Western Serbia. *Journal of Environmental Protection and Ecology* 23(6), 2332–2341. <https://scibulcom.net/en/article/JGaYr3ZM6bV9vsLVsBei>

Рад у водећем часопису националног значаја (M51)

Minić, N. (2012). Development of „dark“ tourism in contemporary society. *Journal of the Geographical Institute “Jovan Cvijić”* 62 (3), 81–103. Available on line at www.gi.sanu.ac.rs.

Minić, N. & Jovanović Gavrilović, B. (2012). Green Growth as a Generator for Overcoming the Crisis. *Economic Analysis* 45, 19–31.

Минић, Н. (2013). Употреба органске хране и начини њеног пласирања на тржишту кроз услуге туристичке привреде. *ECOLOGICA* 20, 72, 616–621.

Минић, Н. (2017). Железнице као енергетско ефикасни и туристички потенцијал Србије. *ECOLOGICA* 24, 86, 447–451.

Саопштење са скупа међународног значаја штампано у целини (M33)

Minić, N. (2014). Green hotels as a new trend in hotel management. In Proceedings of the 2nd Belgrade International Tourism Conference, BITCO, Serbia, 27–29 March 2014 (pp. 457–469). Belgrade: College of Tourism.

Саопштење са међународног скупа штампано у изводу (M34)

Minić, N. (2013). Use of organic food and its merchantability through services of tourism industry. Paper presented at International Scientific Conference on Impact of climate change on the environment and the economy. Belgrade.

Minić, N. (2017). Railways as an energy efficient and tourist potential of Serbia. Paper presented at International Scientific Conference on Objectives of sustainable development in the third millennium. Belgrade.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основни текст дисертације Наталије Минић под називом „Улога Регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије”, написан је на српском језику, садржи 259 страна, 134 табеле, 3 карте, 34 графикана, 4 пита дијаграма, 52 слике, 8 прилога, 96 библиографских јединица и 53 извора података са интернета.

Структуру дисертације чини 8 повезаних поглавља:

1. УВОД (стр. 1–4)
2. УЛОГА И ЗНАЧАЈ ДМО И РТО У СВЕТУ И КОД НАС (стр. 5–21)
3. ИНТЕГРАЛНИ ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОД ДЕСТИНАЦИЈЕ (стр. 22–32)
4. РАЗВОЈ ТУРИЗМА ПО ОПШТИНАМА У ТУРИСТИЧКОМ РЕГИОНУ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ (стр. 33–108)
5. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ УТИЦАЈА ПРИВЛАЧНОСТИ АТРАКЦИЈА НА ПОСЕЋЕНОСТ У ОКВИРУ РЕГИЈЕ ЗАПАДНА СРБИЈА (стр. 109–187)
6. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ УТИЦАЈА РАДА РТО НА РАЗВОЈ ТУРИЗМА У РЕГИОНУ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ НА ОСНОВУ ОДГОВОРА ПРЕДСТАВНИКА ЛОКАЛНИХ ТУРИСТИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА (стр. 188–193)
7. ДИСКУСИЈА БАЗИРАНА НА ТЕОРЕТСКОМ И ЕМПИРИЈСКОМ ИСТРАЖИВАЊУ ЗНАЧАЈА ТУРИСТИЧКИХ АТРАКЦИЈА У РЕГИОНУ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ (стр. 193–204)
8. ЗАКЉУЧАК (стр. 205–208)
ЛИТЕРАТУРА (209–216)
ПРИЛОЗИ (217–247)

Истовремено поглавља карактеришу бројни поднаслови хијерархијски нижег ранга.

2.1. Кратки приказ појединачних поглавља

У **Уводу** докторске дисертације указано је на значај увођења РТО и ДМО на нивоу дестинације. РТО Западна Србија је једина регионално туристичка организација на нивоу Србије и састоји се од 12 општина. Предмет истраживања је указивање значаја концепта РТО и ДМО и њиховог креирања у другим деловима Србије. Теоретски део рада заснован је на иностраним студијама о раду РТО и ДМО, стратегијама за интеграцију туристичких производа и дефинисањем туристичких вредности у свим општинама у оквиру РТО Западна Србија. Емпиријски део рада се односи на анкетна истраживања перцепције потенцијалних туриста о туристичким вредностима у регији Западне Србије и мишљења запослених радника ЛТО са питањима која се односе на значај РТО и о недостацима или позитивним праксама које се примењују. Постоје 10 циљева, 15 задатака, 5 општих метода, 1 статистички метод, 9 базичних хипотеза.

У поглављу **Улога и значај ДМО и РТО у свету и код нас** се првенствено дефинишу појмови и функције које врше ДМО и РТО. Пример иностране ДМО је Абрузо, административни регион који се налази у самом центру Италије. Контролни менаџмент као што је примена *Osservatorio Turistico Regionale*, је пример добре праксе ове ДМО. У Хрватској су отишли корак даље и маркетиншка функција постаје надлежност НТО и РМО, док развој туристичког производа спада у задатак ДМО. Затим студија случаја у Новом Зеланду и Бразилу. Вршена је компарација случајева на практичним примерима. Приликом дефинисања поменути су и органи РТО. Овај део рада је битан да бисмо утврдили које су службе и одбори који директно утичу на развој и интеграцију туристичких производа у региону. Остварени резултати РТО на територији регије Западна Србија односе се на промотивне кампање током протеклих година.

У поглављу **Интегрални туристички производ дестинације** дефинисани су парцијални и интегрални туристички производ дестинације. Извршен је преглед интерних ресурса туристичке дестинације на основу релевантних извора и представљен је табеларно. Најважнији део овог поглавља односи се на стратегије развоја туристичког производа у дестинацији. Постављено је питање до које мере је неопходно диверсификовати туристичке производе у туристичкој дестинацији. Најбољи приступ би био интегрална диференцијација. Извршен је преглед интерних ресурса туристичке дестинације Западна Србија. Дат је осврт на основне карактеристике туризма у регији Западна Србија, туристичко-географски положај Западне Србије и на туристичке производе који су складу са Стратегијом развоја туризма Републике Србије (2016–2025. године).

У поглављу **Развој туризма по општинама у туристичком региону Западне Србије** представљене су свих 12 општина са њиховим природним и антропогеним туристичким вредностима, материјалним базама општина и статистикама посећености – туристички доласци, туристичка ноћења и просечно време задржавања у свакој општини. Указује се на значај туристичких вредности и њихову улогу у интегралном туристичком развоју региона.

У поглављу **Емпиријско истраживање утицаја привлачности атракција на посећеност у оквиру регије Западна Србија** заправо су тестиране хипотезе постављене на почетку истраживања и у оквиру скоро сваке хипотезе постоје подхипотезе. Коришћен је програм SPSS и одговори испитаника (који се мере Ликертовом скалом 1–5) су при том тестирани АНОВОМ, Крушкар Волисовим тестом, Т тестом, Пирсоновим коефицијентом корелације

и Хи квадрат тестом. Тамо где је било потребе, уколико је постојала претпоставка или је био велики број индиферентних испитаника, рађена су додатна истраживања у вези са утицајем пола, нивоа образовања или годишта. Резултати су приказивани графички и табеларно. Анкета која се односи на интегралне туристичке атракције рађена је на бази узорка од 200 испитаника, а друга анкета која се везује за туризам посматрања птица са студијом случаја о СРП Увац и значају опстанка белоглавог супа рађена је на бази узорка од 100 испитаника. У оквиру истраживања су израчунате све аритметичке средине, стандардне девијације и табеле фреквенција.

У поглављу **Емпиријско истраживање утицаја рада РТО на развој туризма у региону Западне Србије на основу одговора представника Локалних туристичких организација** представници су указали на значајност формирања РТО. Свих 12 ЛТО су заправо најзначајнији стејкхолдери. Они су креатори и од њих полази процес креирања локалних туристичких производа. РТО је ту да координише њихов развој. Доминантни облици туризма на основу анкете су екотуризам, планински и рурални туризам. Сви представници указују на предности, нарочито у промоционој сфери.

У оквиру поглавља **Дискусија базирана на теоретском и емпиријском истраживању значаја туристичких атракција у региону Западне Србије** представљени су резултати и указано на могућа решења која треба применити при диверсификацији туристичких производа. Извршена је анализа за сваки облик туризма и табеларно су приказани резултати. Утврђене су све слабости, снаге, претње и недостаци за развој свих облика туризма. Табеларно су обрађени: верски туризам, културно-историјски локалитети и манифестације у региону, рурални туризам, еко туристички производи, спортски и авантуристички туризам, медицински туризам. Повезани су резултати добијени тестирањем хипотеза на основу одговора испитаника и теоретска запажања везана за различите туристичке атракције. У оквиру дискусије дат је и приказ анализе базиране на теоретском и истраживачком раду везаном за управљачке моделе у дестинацији. У оквиру 9 табела приказано је шта треба следити приликом позиционирања дестинације, односно на који начин управљач простора треба да врши диверсификацију и интеграцију туристичких производа у региону.

У оквиру поглавља **Закључак** утврђено је које су хипотезе одбачене, а које прихваћене, као и допринос и ограничења. Приликом наредних истраживања неопходно је повећати величину узорка, као и број стејкхолдера у истраживању. Поред представника ЛТО као стејкхолдере неопходно је укључити предузећа из угоститељско-туристичког сектора, туристичке агенције и организаторе путовања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Докторска дисертација обрађује изузетно актуелне теме из уже научне области Туризмологија и представља резултат вишегодишњег истраживања, које обухвата прикупљање, анализу и интерпретацију великог броја података. У фокусу истраживања је делимитација и утврђивање значаја регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије. У дисертацији су коришћена савремена теоријска сазнања и методолошки поступци у прикупљању, обради и анализи

статистичких података, као и презентацији добијених резултата, чинећи, на тај начин, заокружену истраживачку целину.

Оригиналноост докторске дисертације се огледа у системском приступу решавања и третирања проблема просторне делимитације туристичке организације. Дефинисана је методологија за истраживања интегралног туристичког производа, али и за подршку развојним политикама региона. Савременост и оригиналноост теме докторске дисертације су потврђени кроз објављивање резултата истраживања у међународном и домаћим часописима и радовима саопштеним на конференцијама. Поред тога, литература коришћена у дисертацији додатно указује на савременост и актуелност истраживане области.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

У теоретском делу рада делови поглавља о улози и значају РТО и ДМО везани су за инострану литературу, писану на енглеском језику. У иностранству где су ови концепти заживели још увек је мало радова повезаних са тематиком. У доступној литератури се инсистира на значају учешћа свих стејкхолдера у дестинацији. Радови коришћени у дисертацији су новијег датума. У теоретском делу коришћени су стратешки и мастер планови појединих општина, као и у деловима везаним за функције РТО Западна Србија и о њеној организационој структури. Приликом навођења туристичких вредности регије Западне Србије коришћена је постојећа литература домаћих аутора. У емпиријском делу рада коришћено је мало литературе, али довољно да се објасни суштина интегралног концепта, који је заступљен током целог рада.

Докторска дисертација садржи богату библиографију јер тема, постављене хипотезе и решавани проблеми захтевају широк, мултидисциплинарни приступ. Литература је актуелна, савремена и релевантна за предмет и циљеве истраживања. Кандидаткиња је правилно реферисала бројне научно-стручне радове и тиме показала висок ниво познавања резултата истраживања присутних у анализираној референтној литератури. Поред навода других аутора, кандидаткиња се позива и на сопствене научно-истраживачке резултате.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У истраживању су примењене две основне научне методе: дедуктивно-индуктивна и аналитичко-синтезна метода. Поред ових коришћени су: статистички и компаративни метод, метод класификације и посматрање. У аналитичком поступку коришћен је софтвер за статистичку обраду података. Статистички метод је примењен на основу резултата анкета са употребом анкетних упитника, који су темељни инструмент истраживања. Прва анкета односи се на ставове становништва о културним и природним ресурсима Западне Србије, а друга је намењена представницима општина Западне Србије о раду Регионалне Туристичке Организације Западна Србија.

Прикупљање података у оквиру истраживања обављено је комбинацијом различитих метода и техника које се примењују у области туризмологије. За обраду резултата и извођење закључака примењене су опште методе научног истраживања, као и статистичке методе обраде података, статистичко закључивање и оцењивање. Ова дисертација доноси

компарацију регионално туристичког модела управљања у свету и извлачи закључке о предностима и недостацима овог концепта. Изабране научне методе и технике су адекватне и у потпуности одговарају предмету и циљевима истраживања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Резултати истраживања у докторској дисертацији темеље се на претпоставци да ће послужити научној и стручној пракси, као и институцијама и организацијама које се директно или индиректно баве туризмомологијом.

У докторској дисертацији први пут су туристичке организације посматране као део интегралног туристичког производа Западне Србије, што значајно утиче на просторно-функцијску организацију и планирање мреже туристичких насеља. На основу утврђених просторно-функцијских односа и веза конципирана је сложена методологија за издвајање интегралног туристичког производа. Флексибилност и применљивост дефинисане методологије се огледа у чињеници да примена методологије није детерминистичка, добијени резултати могу се даље уопштавати или разлагати у складу са даљим истраживањима и конкретним потребама планера и других стручњака.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Кроз свој рад на докторској дисертацији и остварене резултате публиковане у више научних и стручних радова у водећим научним и стручним часописима у земљи и иностранству (из предмета истраживања докторске дисертације), кандидаткиња је показала да је у потпуности савладала методе научног рада и доказала да поседује потребне способности, вештине и искуство за будући самосталан научно-истраживачки рад. Кандидаткиња је показала да поседује изражене вештине у: разумевању и примени теоријских и практичних концепата, примени системског приступа у решавању практичних проблема у простору као и у анализи, обради и тумачењу добијених резултата истраживања, као и аналитичком приступу истраживања литературе.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Резултати до којих је кандидаткиња Наталије Минић дошла у својој докторској дисертацији имају значајан научни допринос у области геонаука, односно туризмомологије.

Као најважнији доприноси дисертације могу се издвојити следећи:

- Идентификација најважнијих тенденција, проблема и ефеката развоја туризма и избор релевантних индикатора који утичу на диференцијацију простора;
- Прикупљање и формирање базе података са циљем сагледавања елемената и фактора који утичу на формирање туристичког производа;
- Утврђивање степена диференцираности, односно хомогености територије;

– Дефинисање генералних смерница и мера за развој туризма, као и просторно-функцијску организацију западне Србије;

– Резултати истраживања имају научне и апликативне карактеристике, јер су на адекватан и свеобухватан начин дефинисали значај и улогу регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије.

Главни допринос докторске дисертације огледа се у примени системског приступа у посматраној области истраживања, као и предлога модела за дефинисање улоге и значаја регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Остварени резултати представљају иновативан и савремени приступ за утврђивање значаја регионалних туристичких организација у формирању интегралног туристичког производа, као и у просторно-функцијској организацији Србије. Остварени научни допринос представља унапређење постојеће базе научних знања у поређењу са досадашњим публикованим резултатима истраживања из доступне литературе у овој области.

Такође, идентификовани су најважнији функцијски процеси и односи између елемената туристичког садржаја које афирмише регионална туристичка организација са циљем формирања интегралног туристичког производа Западне Србије. Указано је на значај РТО као управљачког модела на нивоу истраживане дестинације.

Знања, модели и развијена методологија проистекла из истраживања током израде ове докторске дисертације представљају значајно наслеђе за будуће пројекте и истраживања из области туризмологије, посебно улоге и значаја регионалних туристичких организација у формирању интегралног туристичког производа.

4.3. Верификација научних доприноса

Верификација научних доприноса остварених у оквиру докторске дисертације реализована је објављивањем резултата истраживања у реномираном међународном часопису и саопштавањем резултата истраживања на међународним и домаћим конференцијама.

Кандидаткиња има један објављен рад у међународном часопису са SCI листе који је у директној вези са темом ове докторске дисертације:

Minic, N. (2022). Development of birdwatching tourism - a case study in Western Serbia. *Journal of Environmental Protection and Ecology* 23(6), 2332–2341. <https://scibulcom.net/en/article/JGaYr3ZM6bV9vsLVsBei>

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Након прегледа докторске дисертације кандидаткиње Наталије Минић под насловом „Улога регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије”, као и на основу познавања њеног научно-истраживачког

рада и остварених резултата, Комисија закључује да докторска дисертација представља оригиналан и вредан научни допринос из области туризмологије.

Докторска дисертација је урађена у складу са прихваћеном темом и пријавом, на које је Универзитет у Београду дао сагласност. Према садржају и обиму докторска дисертација Наталије Минић у потпуности задовољава стандарде и норме Универзитета у Београду – Географског факултета. Поглавља су структурирана тако да чине логичну и повезану целину. Коришћена је обимна референтна литература и извори података који одговарају предмету истраживања и омогућавају стицање нових сазнања. У складу са претходно наведеним ставовима, а на основу Закона о високом образовању и Статута Универзитета у Београду – Географског факултета, Комисија предлаже Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Географског факултета да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње Наталије Минић под називом „Улога регионалне туристичке организације у формирању интегралног туристичког производа Западне Србије” и упуту на коначно усвајање.

У Београду,

22. децембар 2023. године

КОМИСИЈА:

Др Дејан Шабић, редовни професор
Универзитет у Београду – Географски факултет

Др Сања Павловић, редовни професор
Универзитет у Београду – Географски факултет

Др Угљеша Станков, редовни професор
Департаман за географију, туризам и хотелијерство
Универзитет у Новом Саду – Природно-математички факултет